

ROMANIA

PARLAMENTUL ROMÂNIEI

CAMERA DEPUTAȚILOR

*Comisia pentru comunitățile de români
din afara granițelor țării*

ROMÂNIA
1918-2018 | SĂRBĂTORIM ÎMPREUNĂ

Nr. de înregistrare: A/PMP/715/17.09.2018

PARLAMENTUL
ROMÂNIEI
CAMERA DEPUTAȚILOR

ÎNTREBARE PARLAMENTARĂ

Nr. 522/A/17.09.2018

Adresată: Domnului George Vladimir IVAȘCU, Ministru al Culturii și Identității Naționale
Doamnei Natalia-Elena INTOTERO, Ministru pentru Românii de Pretutindeni
Doamnei Liliana ȚUROIU, Președinte al Institutului Cultural Român

De către: Deputat Constantin CODREANU, Președinte al Comisiei pentru comunitățile de români din afara granițelor țării

Data: 17/09/2018

Obiectul întrebării: *Ridicarea în București și în Alba Iulia (și în alte localități) a unor monumente de for public ale lui Vasile Stroiescu, mare patriot și filantrop român, artizan al Unirii de la 1918, primul președinte al Parlamentului României Mari*

*Mult stimată domnule ministru,
Mult stimată doamnă ministru,
Mult stimată doamnă președinte,*

Vasile Stroiescu (11 noiembrie 1845, Trinca, județul Hotin, - 13 aprilie 1926, București) a fost un om politic român originar din Basarabia, unul dintre artizanii Unirii de la 1918, primul președinte al Parlamentului României Mari, unul dintre cei mai mari mecenați și filantropi români în istorie, membru de onoare al Academiei Române (24 mai 1910), care a promovat cultura și identitatea națională românească, un adevărat om-instituție care a concurat în bine statul român pe planul susținerii cultural-identitare a conaționalilor extrafrontalieri aflați în dificultate sau supuși opresiunii.

Personalitatea și numele lui Vasile Stroiescu reprezintă un adevărat reper în construcția identității și unității noastre naționale.

Cunoaștem că înaintea Marii Uniri a construit și reparat 216 biserici ortodoxe românești și greco-catolice românești și 96 de școli românești în special în Transilvania (cu precădere în județul Alba), Banat, Crișana și Maramureș, dar și în Regatul României, efortul său financiar depășind efortul statului român pentru susținerea instituțiilor școlare și bisericești din afara granițelor timpului. Aceste informații sunt parțiale.

Pentru a exemplifica, vom prezenta aleatoriu câteva dintre donațiile făcute de Vasile Stroescu în beneficiul românilor transilvăneni aflați sub opresiune austro-maghiară:

Anul 1910

- 100 000 coroane Mitropoliei greco-catolice românești de la Blaj,
- 500 coroane „Fondului zidirii bisericii” din Muncel, jud. Alba.
- 300 coroane pentru biserica ortodoxă română din Gârbova, jud. Alba.
- 200 coroane pentru zidirea bisericii din Cenade, jud. Alba
- 200 coroane pentru trebuințele bisericii din Cioara de Sus, jud. Alba.
- 200 coroane bisericii ortodoxe române din Spring, jud. Alba;
- 500 coroane pentru terminarea zidirii bisericii din comuna Boz, jud. Alba sau Hunedoara;

Anul 1911

- 200 coroane pentru zidirea școlii din com. Măgina, jud. Alba;
- 200 coroane pentru repararea bisericii din Poiana Ampoiului, jud. Alba;
- 200 coroane pentru biserica din Bărăști, jud. Alba;
- 200 coroane pentru zidirea bisericii din Mogoș-Miclești, jud. Alba;
- 200 coroane pentru biserica din Șard, jud. Alba;
- 500 coroane pentru biserica din Ponor, jud. Alba;
- 500 coroane ca ajutor școlii din Rimet Gleasă (Pleșa), jud. Alba;
- 500 coroane pentru zidirea școlii din Berghin, jud. Alba;
- 500 coroane pentru zidirea școlii din Mogoș-Mămăligani, jud. Alba;
- 200 coroane pentru biserica din Sartăș, jud. Alba;
- 200 coroane pentru biserica din Oarda de Jos, jud. Alba;
- 200 coroane bisericii ortodoxe române din Herepea maghiară, jud. Alba (posibil Mureș);
- 200 coroane pentru biserica din Mureș-Uioara (înglobat în orașul Ocna - Mureșului), jud. Alba;
- 200 coroane pentru necesitățile bisericii din Valea-Lupșei, jud. Alba;
- 200 coroane pentru biserica din Oarda de Sus, jud. Alba;
- 500 coroane pentru zidirea școlii din Cenade, jud. Alba;
- 200 coroane pentru repararea bisericii din Cheia Rimețului, jud. Alba;
- 500 coroane pentru școala din Baba, jud. Alba sau jud. Maramureș;
- 500 coroane pentru școala din Hădărău, jud. Alba;
- 500 coroane pentru școala din Vidolm, jud. Alba;

Anul 1912

- 500 coroane pentru biserica din Răchita, jud. Alba;
- 200 coroane pentru biserica din Oarda de Jos, jud. Alba;
- 300 coroane pentru școală și 200 coroane pentru necesitățile bisericii din Oarda de Jos, jud. Alba;
- 500 coroane pentru școala din Roșia de Secaș, jud. Alba;
- 500 coroane pentru școala din Belioara, jud. Alba;
- 500 coroane pentru edificarea școlii din Diomal; (Alba – Geomal)
- 600 coroane pentru edificarea școlii din Vorumloc, jud. Alba;
- 500 coroane pentru zidirea școlii din Ofenbaia, în prezent Baia de Arieș, jud. Alba;
- 500 coroane pentru școală greco-catolică din Mușca, jud. Alba;

- 500 coroane pentru zidirea școlii din Mogoș-Miclești, jud. Alba;
- 500 coroane pentru școala din Sebeșel, jud. Alba;
- 1 000 coroane, Blaj, pentru pedagogi;

Anul 1913

-800 coroane pentru școala din Șpring, jud. Alba.

Vorbind despre aceste ajutoare acordate românilor transilvăneni, în special greco-catolici, Vasile Stroescu spunea "Am fost bucuros să vin într-ajutor satelor românești, dând obolul meu. În scrisoarea mea am rugat să mă înștiințeze despre alte societăți culturale din Transilvania și Ungaria".

Altădată (1902) îi scria mitropolitului ortodox al Ioan Mețianu al românilor din Transilvania: "M-am decis să dau ajutor românilor ortodocși, la Fondul lor cultural din Sibiu. Într-un acest scop donez: a) capitalul meu depus la Banca Imperială din Berlin... în sumă de 165.000 mărci germane... b) 104 obligațiuni de câte 500 fr... care fac 52.000 franci".

În martie același an, Stroescu mai trimisese 200.000 coroane Fondului Cultural din Sibiu pentru școlile sătești ortodoxe și încă 16.000 coroane pentru înființarea de cantine școlare și achiziția de haine, cărți, hârtie etc.

Un contemporan al său, Sextil Pușcariu scria: "Într-o buna zi, citirăm în jurnale că un boier basarabean oferea Asociațiunii din Sibiu o sumă a cărei mărime n-aș putea-o numi exact din memorie, dar care era cam de 1.000.000 coroane, ceva fantastic pe acele vremi. În curând urmară alte daruri, și în Ardeal nu era aproape biserica care să nu fi primit de la Stroescu ajutorul cerut. Această mărinimie era atât de mare și neobisnuită, încât lumea căuta să-și explice în fel și chip... Milioanele lui Vasile Stroescu au curs într-un chip așa de neasteptat pentru lumea românească, încât a uimit pe toți politicienii și chiar pe regele României".

Înainte de Unire, Vasile Stroescu a contribuit la fondul zăriaștilor români din Transilvania, care era destinat și ajutorului zăriaștilor români condamnați la închisoare, ca urmare a activităților politice privind interesele românilor ardeleni. Inițial fondul respectiv a dispus de 25 000 coroane acordate de Vasile Stroescu, iar după Unirea din 1918 fondul a stat la baza sindicatului Presei Române din Ardeal, care a funcționat până în anul 1945.

A contribuit financiar la construirea localului Școlii superioare de fete din Arad, instituție patronată de Reuniunea Femeilor Române din Arad. Condiția donației era ca edificiul să devină "un focar al redeșteptării multor generații".

De asemenea a sprijinit elevii Preparandiei și societățile culturale. Pentru ajutoarele financiare acordate arădenilor, municipalitatea orașului Arad, i-a cinstit memoria, dându-i numele unei străzi. În semn de recunoștință față de marele filantrop român, Vasile Stroescu, protopopul ortodox român din Alba Iulia, Ioan Teculescu (viitorul episcop Justinian Teculescu al Cetății Albe – Ismail), a compus un imn bisericesc intitulat "Omăgiu marelui mecenat Vasile Stroescu".

În anul 1902 printr-o scrisoare adresată Ministrului de Instrucție Publică din România, Vasile Stroescu îl „roagă” pe ministru să primească suma de 200 000 lei aur pentru construirea de școli în satele sărace din județele Suceava, Botoșani, Neamț și Dorohoi. Din acest fond s-au construit șapte școli primare cu dotările necesare unei bune funcționări.

În anul 1902 Vasile Stroescu a donat 200 000 de ruble pentru construirea unei Catedrale ortodoxe, în capitala tuturor românilor - București, care însă nu s-a construit, fără să se cunoască motivele nerealizării, iar în anul 1904 a mai donat alte 100 000 de ruble în același scop.

În 1906 Vasile Stroescu a donat 200 000 de lei aur pentru construirea Catedralei ortodoxe (nerealizate) din București și 5 000 de coroane pentru ridicarea Catedralei ortodoxe din Sibiu (care s-a realizat).

În anul 1908 Vasile Stroescu a acordat suma de 100 000 de ruble Ministerului Instrucției Publice din București, pentru continuarea construcțiilor de școli. În total, a construit pe banii săi, în Regatul României dinaintea Unirii, peste 30 de școli primare rurale.

În aprilie 1910, fiind creștin ortodox, a trimis bisericii greco-catolice din Ardeal o sumă imensă (100 000 de coroane) pentru a contracara efectele unei legi a învățământului din 1907, prin care se urmărea maghiarizarea învățământului confesional românesc din Transilvania.

A fost unul din susținătorii generoși ai Astei Române (Asociația Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român), beneficiară în doar câțiva ani de donații care s-au ridicat la circa 100 000 de coroane. Pentru răspândirea pe scară largă a cunoștințelor în păturile țărănești, Vasile Stroescu i-a oferit Astei Române 15.000 coroane pentru cumpărarea de cărți, în vederea constituirii a 3.000 de biblioteci sătești.

La 24 mai 1910 Academia Română l-a proclamat membru de onoare, iar a doua zi Liga Culturală i-a adresat la Davos, în Elveția, unde se afla, următoarea telegramă: ”Celui mai generos dintre români pe care Dumnezeu i-a binecuvântat cu avere, pentru ca din ea să se reverse binefaceri asupra neamului românesc. Liga Culturală adunată la Congres îi mulțumește pentru jertfa fără exemplu și-l proclamă membru de onoare”.

La 12 august 1912 a fondat ”Clubul Român de Ajutor și Cultură” în Statele Unite ale Americii, orașul Cleveland, Ohio, în dorința de a-i atrage pe conaționali din emigrație la cauza comună de întregire și prosperare a națiunii române.

În 1913, Vasile Stroescu a oferit o sumă importantă de bani ziarului ”Cuvânt moldovenesc”, primul ziar românesc din Basarabia sub ocupație țaristă, iar în 1917 a fost ales președinte de onoare al Partidului Național Moldovenesc, la propunerea lui Onisifor Ghibu. Acesta din urmă îl descrie pe Vasile Stroescu astfel: ”Este un om de inimă, un mare democrat, un om de o onestitate fără pereche, al cărui sfat și sprijin poate să valoreze mai mult decât orice însușiri politice... cunoscutul boier naționalist, care s-a ilustrat o viață întreagă prin mari inițiative în folosul întregului popor român”.

În timpul Primului Război Mondial, a primit interdicție de intrare în Transilvania, fiind considerat în 1914 un pericol public pentru administrația austro-ungară. Presa maghiară chiar a scris că ar pregăti o rebeliune ca să rupă Transilvania de la Imperiul Austro-Ungar.

A fost membru al Sfatului Țării și a votat Unirea Basarabiei cu România. În Palamentul României a fost deputat din partea județelor Tighina, Orghei, Lăpușna și Bălți, dar și senator din partea românilor ardeleni. A prezidat prima ședință a Primului Parlament al Tuturor Românilor, în discursul său inaugural, din 1 decembrie 1919, ținând să menționeze între altele: "De acum a venit timpul ca să ne așezăm treburile înlăuntrul țării. După obiceiul care a devenit a doua natură, ne uităm împrejur cine ne-a ajutat ca noi de-a gata să gustăm fructele muncii altora. Nu, Domnilor, așa nu mai merge! Trebuie să muncim și să ne îngrijim singuri de binele nostru. Este o vorbă: Cu mâna străinilor e bine numai foc să ei. Poate că e bine, dar nu creștinește și nici omenește!... În viața noastră, în lucrările noastre, trebuie să avem inimă, gânduri și mâini curate. În incinta acestui lăcaș (parlament) trebuie să intrăm ca în biserică în fața sfintei cuminecături. Toate patimile, gândurile egoiste, urile să le lăsăm la pragul intrării și să intrăm cu gândul numai la binele și propășirea neamului românesc și țării noastre. Să zicem cu toții: Așa o voim, așa Dumnezeu să ne ajute!".

La 20 decembrie 1919 Vasile Stroescu a prezentat în Adunarea Constituantă a României Raportul privind ratificarea Unirii necondiționate a Basarabiei cu România, Raport conceput și elaborat de el însuși.

Crezul său s-a rezumat la următoarele: "Carte și iar carte! Școli și iară școli! Biserici și iar biserici! Prin ele ne vom ridica sufletul și vom fi stăpâni pe cunoștințe, bogății ce nu se pot fura și nu se pot gătui... Eu îs cu totul la dispozițiunea țării și a neamului meu cu mintea cât mi-a dat Dumnezeu, cu toată inima și cu toată averea mea, eu țin la folosul națiunii, nu la fala mea".

Cu toate că deținea o avere considerabilă, avea o modestie ieșită din comun. Se îmbrăca cu haine ieftine, nu frecventa localurile de lux, avea puțini slujitori. Când venea la Chișinău, de la gară spre centru, lua tramvaiul și nu o birjă, justificându-și opțiunea simplu: "Tramvaiul costă 3 copeici, iar birja 3 ruble, și aceste 3 ruble vor fi de mare folos la vreun țăran din Maramureș". A donat periodic sume uriașe pentru acea vreme, milioane de ruble și de florini.

Se cunoaște că a acordat numeroase burse tinerilor români din Transilvania, pentru ca aceștia să-și poată continua studiile universitare în străinătate. De asemenea, cunoaștem din surse edite că Vasile Stroescu a acordat numeroase burse copiilor de țărani din Transilvania pentru ca aceștia să poată frecventa cursurile școlilor primare. Este cunoscut cazul a 53 de elevi bursieri Stroescu din comuna Beiuș, județul Bihor, din perioada 1912-1914. Întreaga lista bursierilor săi rămâne însă necunoscută.

Într-un discurs rostit în 1923 de către Nerva Traian Cosma, primarul orașului Beiuș, se arăta că: "Donațiunile frumoase făcute Blajului, Aradului și Școalei ortodoxe primare de fete din Beiuș, Vasile Stroiescu le-a făcut tot la sfatul lui P. Cosma la a cărui discreție a depus marele mecenat o sumă de 500.000 coroane (valută aur) la "Albina", pentru subvenționarea acțiunilor naționale din Ardeal".

După unele estimări, doar donațiile pentru românii din Transilvania, făcute de Vasile Stroescu între anii 1910 și 1913, au însumat aproximativ 950 000 de coroane aur.

Câte donații anume a făcut Vasile Stroescu nu se știe cu exactitate, pentru că foarte multe dintre ele (poate chiar majoritatea) au fost făcute în mod voit sub protecția anonimatului, iar informațiile pe care le deținem la acest capitol sunt spicuite din presa timpului, provenind din declarații ale beneficiarilor sau din cuvinte și scrisori de mulțumire publicate la timpul respectiv.

”În timpuri de grea încercare, când urgia guvernelor maghiare de la Budapesta începuse a se năpusti tot mai violent asupra vieții sufletești a poporului nostru, amenințând cu extirpare modestele lui așezăminte religioase-culturale, generosul boier basarabean Vasile Stroescu s-a ivit între noi ca un trimis a lui Dumnezeu, aducându-ne, nu numai puternice cuvinte de încurajare în lupta noastră defensivă, ci și îmbelșugate mijloace de ajutor material, de sprijin bănesc.

Nu cred să fi fost vre-o școală sau biserică românească strâmtorată, ai cărei slujitori făcând apel la dărnicia lui Vasile Stroescu, glasul lor să fi răsunat în deșert. Dimpotrivă, darurile și ajutoarele lui se revărsau în toate satele, ca o rouă cerească, menită să învieze arșița sufletelor ajunse uneori în pragul desnădejdiei. Această dărnicie împăratească devenise proverbială întot cuprinsul Ardealului și Banatului, în așa măsură încât unii dintre preoții satelor noastre începuseră a o compara cu aceea a marelui ierarh Nicolae de la Mira Lichiei. Alții, neputându-și explica îndeajuns taina unei dărnicii cu totul nelimitate, din partea unui singur om, puneau la îndoială însăși existența fizică a lui Vasile Stroescu și erau aplecați a crede că acest nume ilustru ar fi fost inventat de către organele de conducere ale României libere, spre a-și putea strecura sub vălul lui ajutoarele și subvențiunile necesare pentru salvarea instituțiilor culturale și religioase ale fraților subjugăți”, spunea dr Ioan Lupaș, în numele Astei Române, în ziua înmormântării lui Vasile Stroescu (27 aprilie 1926).

”Era un om modest și cumpătat, econom cu banul agonisit, drept și milostiv cu cei sărmani, sever și necruțător față de cei risipitori”, avea să-l caracterizeze Ion Buzdugan, secretar al Sfatului Țării și, ulterior, deputat în Parlamentul României.

Nicolae Iorga, scria în 1910, în revista ”Neamul românesc”, despre Vasile Stroescu: ”Ce e mai curat și mai bun în românimea basarabeană a vorbit prin graiul acestui nobil bătrân în clipa binefacerii memorabile. Arătând că-și aduce aminte și că prețuiește mai presus de orice comunitatea noastră sufletească, pe care toată puterea Rusiei n-o poate sfărma, Basarabia ni-a dat prin dl. Vasile Stroescu acea chezășie pentru viitor pe care știm astăzi că ne putem răzima”.

S-a stins din viață la 15 aprilie 1926, la spitalul ”Regina Elisabeta” din București, în etatea de 81 ani. Este singurul român basarabean în istorie căruia i s-au organizat funeralii naționale, iar prohodul solemn a fost oficiat de Patriarhul României, Miron Cristea.

A fost înmormântat la Cimitirul Sfânta Vineri din București, unde, după 7 ani, sculptorul Mihai Onofrei i-a ridicat un bust. Acest bust tombal este singura sculptură din România care reprezintă

chipul acestui mare patriot și binefăcător al națiunii române. Pe soclul bustului funerar stă scris: "Basarabean, mare patriot și filantrop, întâiul Președinte al camerei României Întregite".

O stradă din București (sectorul 2), una din Arad, una din Oradea și alta din Iași îi poartă numele. La 27 martie 2013, cu prilejul aniversării a 95-cea de la Unirea Basarabiei cu România, și o sală din Parlamentul României a primit numele marelui înaintaș. În martie 2016, s-a dezvelit o placă comemorativă "Vasile Stroescu" la Spitalul TBC, fosta "Școală Superioară de Fete" din Arad, construcție finanțată integral de către Vasile Stroescu. Acestea sunt singurele forme de omagiu public aduse lui Vasile Stroescu în România de astăzi. Atât.

Având în vedere cele prezentate mai sus, vă rugăm respectuos să ne comunicați:

1. Dacă Ministerul Culturii și Identității Naționale, Ministerul pentru Românii de Pretutindeni și Institutul Cultural Român, au avut sau nu, separat sau în comun, la nivelul administrației publice centrale sau/și în cooperare cu administrația publică locală, inițiativa ridicării în București și în Alba Iulia (și în alte localități), în anul Centenarului Marii Uniri, a unor monumente de for public ale inegalabilului patriot și mecenat român Vasile Stroescu, unul dintre marii artizani ai Unirii de la 1918?
2. În cazul în care ministerele pe care le conduceți și Institutul Cultural Român nu au avut deocamdată asemenea inițiative, care sunt posibilitățile să le lansați până la sfârșitul anului Centenar?
3. În cazul în care găsiți potrivit să lansați asemenea inițiative, care sunt posibilitățile financiare actuale pentru realizarea lor și ce demersuri sau măsuri concrete inenționați să întreprindeți pentru ca națiunea română și statul român să-i poată aduce cuvenitul omagiu lui Vasile Stroescu, inegalabilului lor binefăcător, prin ridicarea statuilor sale în București și Alba Iulia (și în alte localități)?
4. Ce alte inițiative găsiți potrivit și necesar să lansați în vederea comemorării la scara societății românești a personalității lui Vasile Stroescu?

Vă rugăm să transmiteți răspunsurile dumneavoastră, în scris și oral, Comisiei pentru comunitățile de români din afara granițelor țării.

În atenția: Deputat Constantin CODREANU, Președinte al Comisiei pentru comunitățile de români din afara granițelor țării;

Cu respect,

PREȘEDINTE,
Deputat Constantin CODREANU

